

Studijų prieinamumas asmenims su negalia: tyrimų apžvalga

JT Žmonių su negalia teisių konvencija

Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad asmenys su negalia **nepatirdami diskriminacijos** ir lygiai su kitais asmenimis turėtų **galimybę gauti bendrąjį aukštąjį išsilavinimą**, profesinį mokymą, suaugusiųjų mokymą ir galimybę mokytis visą gyvenimą. Šiuo tikslu valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad **asmenims su negalia būtų tinkamai pritaikytos sąlygos**.

JT Žmonių su negalia teisių konvencija

Studentai su negalia –

turintys **ilgalaikių** fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie **sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis** gali trukdyti šiems asmenims **visapusiškai ir veiksmingai** dalyvauti visuomenėje ir studijuoti lygiai su kitais asmenimis

Prieinamumas

Ex ante (iš anksto)

Pritaikymas

Universalus
dizainas

Ex nunc (nuo dabar)

Tinkamas sąlygų
pritaikymas

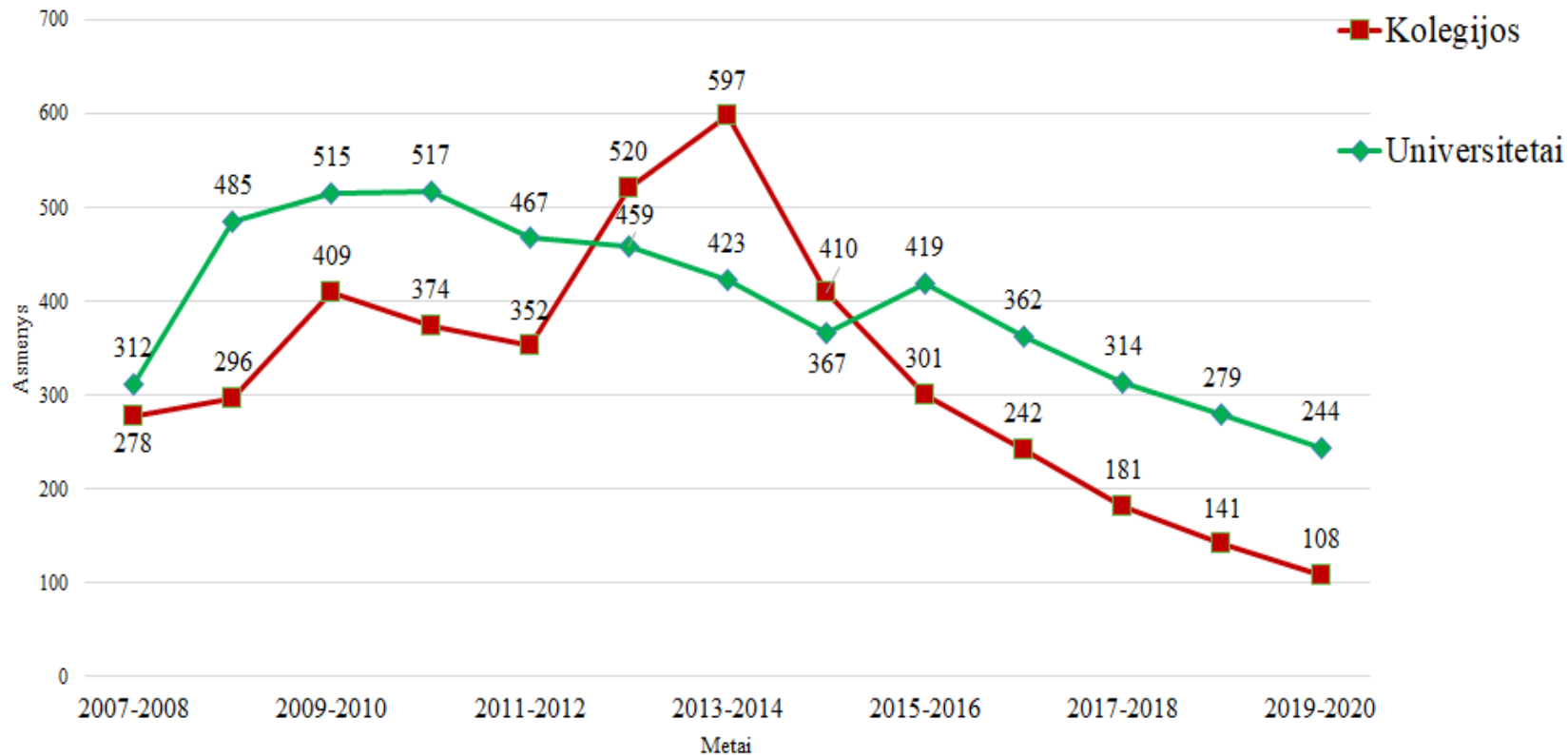
Tinkamas sąlygų pritaikymas

10. **Tinkamas sąlygų pritaikymas** – aplinkybių pakeitimas ir (ar) kliūčių pašalinimas, kurio reikia konkrečiu atveju siekiant užtikrinti galimybę asmenims su negalia naudotis žmogaus teisėmis ir laisvėmis ir dėl kurio keičiantis aplinkybės ir (ar) šalinantis kliūtis subjektas nepatiria neproporcingos ar nepagrįstos naštos.

12. Tinkamo sąlygų pritaikymo neužtikrinimas yra laikomas šio straipsnio 5 ir 9 dalyse apibrėžta diskriminacija negalios pagrindu.

Studentų su negalia dalyvavimo aukštajame moksle rodikliai

Studentai su negalia kolegijose ir universitetuose

STRATA (2020):

- negalią turintys asmenys į aukštąsias mokyklas (į)stoja rečiau.
- įstojusių asmenų su negalia atotrūkis, lyginant su negalios neturinčiais, 2019 m. siekė 4 kartus

Studentų su negalia dalyvavimo aukštajame moksle rodikliai

Studentai su negalia AM įstaigose						
	2025-2026	2024-2025	2023-2024	2022-2023	2021-2022	2020-2021
Kolegija	98	97	109	109	109	120
Universitetas	193	221	230	218	201	295
	291	318	339	327	310	415

SADM: Per **2025** metus buvo paremta **713** studentų su negalia

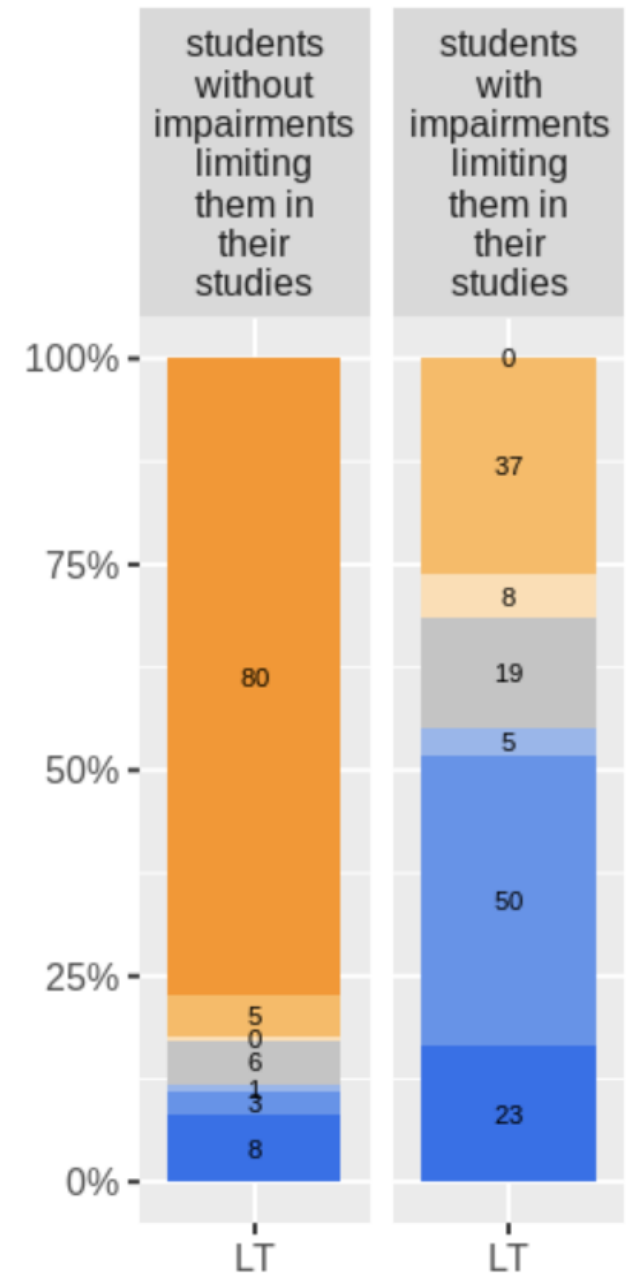
Tai kur tie studentai/studentės?..

- Nežinomas tikrasis skaičius;
- Medicininiai kriterijai;
- Stigma;
- Nepakankamas prieinamumas
- Eurostudent 8

Chart Legend:

- No impairment
- Another long-standing health problem/ functional limitation/ impairment/ etc.
- Learning disability
- Sensory impairment (vision or hearing)
- Mobility impairment
- Mental health problem
- Physical chronic disease

Disability limiting in studies

Studijų kokybės dalis

EHEA kokybės užtikrinimo standartai ir gairės (2015):

- į studentų su negalia poreikius turėtų būti atsižvelgiama;
- Mokslo ir studijų institucijos turi turėti tinkamą finansavimą mokymo bei mokymosi veikloms ir užtikrinti adekvačių bei lengvai prieinamų studijų išteklių ir paramos studentams teikimą.

Socialinės dimensijos aukštojo mokslo sistemoje prielaidos

Keturi etapai:

1. prieš įstojimą (angl. *before entry*);
2. stojimo (angl. *at entry*);
3. studijavimo;
4. baigimo bei perėjimo į darbo rinką.

Kliūtys stojimo metu

Reglamentavime užkoduotos kliūtys

Teisinės bazės analizė. Stojimo etapas

- Atleidimas nuo brandos egzaminų:
  - Pagal „Ligų, galinčių būti pagrindu atleisti asmenis nuo brandos egzaminų, sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. V-11/18“;
  - Atleistas nuo brandos egzaminų mokinys ir buvęs mokinys negali laikyti pasirinktų brandos egzaminų;
  - Vėliau gali sudaryti rimtas kliūtis siekti aukštojo išsilavinimo.

Įvertinimų skalės	Patenkinami įvertinimai						
Mokyklinė dešimtbalė skalė	4	5	6	7	8	9	10
A lygio, S lygio, be lygio dalyko metinis įvertinimas, perskaičiuotas kaip valstybinio brandos egzamino įvertinimo atitikmuo	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4
B lygio dalyko metinis įvertinimas, perskaičiuotas kaip valstybinio brandos egzamino įvertinimo atitikmuo	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7

**Stereotipas: brandos egzaminai sukelia „bereikalingą naštą“
mokiniui su negalia;
atleidimo nuo egzaminų tvarka leidžia „ramiai pabaigti
mokyklą“;
Mokiniai skatinami teikti prašymą**

Pagrindiniai veiksniai, darantys tiesioginę įtaką moksleivių sprendimui studijuoti (2021)

- **artimos aplinkos** (tėvų/globėjų) ir mokytojų **(ne)palaikymas**;
- žemos moksleivių su negalia aspiracijos, **menka savivertė** ir **motyvacija**. Mokyklose asmenims su negalia **trūko informacijos** apie finansinės paramos galimybes ir bendrus stojimo reikalavimus bei kriterijus, studijų prieinamumą apskritai;
- **alternatyvių kelių į aukštąjį mokslą stoka stojimo etape**.
Pasigendama ir pozityvios diskriminacijos priemonių, skatinančių asmenų, turinčių negalią, iš nepalankios socioekonominės padėties stojimą į aukštąsias mokyklas.

Dažniausi studijų aukštojoje mokykloje pasirinkimo kriterijai

- norima studijuoti specialybė;
- fizinis aplinkos prieinamumas aukštojoje mokykloje;
- studijų formos lankstumas ir studijų pritaikymo galimybės bei
- tai, kokiame mieste yra aukštoji mokykla (geografija).

Kliūtys studijų metu

1. Aplinkos prieinamumas:

„Man jau yra linksma, kad yra toks dalykas kaip turėklai lipant“ (2020)

2. Tinkamas sąlygų pritaikymas:

„Pas mus studijuoja nedaug studentų su negalia. Jie patys prisitaiko studijas, nes yra labai motyvuoti“ (darbuotoja, 2021)

Tinkamas sąlygų pritaikymas

- Studentams su negalia dažnai suteikiamos lankstesnės studijų formos tik tiek, kiek jos siūlomos visiems studentams, tačiau ne dėl to, kad turi su negalia susijusių poreikių
- Vis dar susiduriama su diskriminacija negalios pagrindu, pvz., studentai gauna prastesnius įvertinimus už tai, kad negali dalyvauti paskaitose neprieinamose auditorijose

Gerosios patirtys

APGINTA
DAKTARO
DISERTACIJA

DR. MODESTAS MOTIEJAUSKAS (VU MIF DMSTI)
„Konvoliucinių neuroninių tinklų
architektūrų ir mokymo gerinimas:
emocijų atpažinimo vaizduose atvejis“

Mokslinis vadovas: prof. habil. dr. GINTAUTAS DZEMYDA

Rekomendacijos

- Panaikinti diskriminacinį reguliavimą stojimo etape;
- Skatinti fizinio prieinamumo didinimą;
- Skatinti negalios koordinatorių veiklą ir kolegialų dalinimąsi patirtimi;
- Įtvirtinti ir garantuoti teisę į tinkamą sąlygų pritaikymą.

Ačĭū

